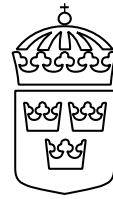

Regeringens skrivelse 2019/20:90

Nordiskt samarbete 2019

Skr.
2019/20:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 19 mars 2020

Stefan Löfven

Anna Hallberg
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar under 2019, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region.....	3
3	Nordiska ministerrådet.....	4
3.1	Verksamhet under samarbetsministrarna.....	5
3.2	Gränshinderarbetet	8
3.3	Ministerrådet för utbildning och forskning	8
3.4	Ministerrådet för kultur	9
3.5	Ministerrådet för hållbar tillväxt	9
3.6	Ministerrådet för miljö och klimat	11
3.7	Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk	12
3.8	Ministerrådet för social- och hälsopolitik.....	14
3.9	Ministerrådet för arbetsliv	14
3.10	Ministerrådet för jämställdhet	15
3.11	Ministerrådet för digitalisering.....	16
3.12	Ministerrådet för ekonomi- och finanspolitik.....	17
3.13	Ministerrådet för lagstiftningsfrågor	17
4	Nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete.....	18
5	Nordiskt samarbete inom försvar och krisberedskap	19
5.1	Nordiskt försvarssamarbete	19
5.2	Nordiskt samarbete om samhällets krisberedskap.....	19
6	Bilateralt nordiskt samarbete	20
6.1	Finland.....	20
6.2	Norge.....	21
6.3	Danmark.....	21
6.4	Island.....	22
7	Nordområdessamarbetet	22
7.1	Arktis.....	22
7.2	Barents.....	24
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 2020	25

Ett brett och djupt samarbete med våra grannar är viktigt för Sverige. De nordiska länderna står inför flera utmaningar som vi kan lösa bättre tillsammans än var och en för sig. Regeringen fortsätter därför att prioritera det nordiska samarbetet. Det återspeglas inte minst i den ambitiösa nya vision som statsministrarna antog för det nordiska samarbetet vid sitt möte i Reykjavik den 20 augusti 2019: Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030.

En viktig prioritering för regeringen är att göra det lättare att bo, studera, arbeta och driva företag i andra nordiska länder. Norden ska knytas ännu tätare samman genom att gränshinder undanröjs, den fria rörligheten ökar och samarbetet i våra gränsregioner stärks. Som ett led i detta arbete trädde Nordiska ministerrådets nya handlingsplan för mobilitet i kraft under 2019. Handlingsplanen lyfter bland annat fram tre stora frågor som särskilt viktiga att lösa:

- ömsesidigt erkännande av elektronisk identifiering (e-id) över nordiska gränser,
- harmonisering av nordiska byggstandarder, och
- ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer.

I denna skrivelse redogörs för det nordiska regeringssamarbetet under 2019, med huvudsakligt fokus på verksamheten i Nordiska ministerrådet. Först beskrivs verksamheten under de nordiska samarbetsministrarna, som på uppdrag av statsministrarna samordnar arbetet i Nordiska ministerrådet. Därefter följer redogörelser för viktiga resultat inom de sakområden som faller under övriga elva ministerråds ansvar.

Det nordiska utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet, som ligger utanför Nordiska ministerrådets mandat, beskrivs kort. Årets skrivelse innehåller också en något längre beskrivning av nordområdessamarbetet, vilket inkluderar arbetet i Barentsrådet och Arktiska rådet. Slutligen ger skrivelsen en översiktlig bild av Sveriges bilaterala relationer med de nordiska grannländerna. Samarbetet inom Östersjöstaternas råd faller utanför ramarna för denna skrivelse.

2 Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region

Det nordiska samarbetet befinner sig i en kursändring. En ny vision för 2030, antagen av statsministrarna, ska styra verksamheten och budgeten i Nordiska ministerrådet framöver. ”Vår vision 2030: Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region.”

Avsikten är att tydligare prioriteringar inom det nordiska samarbetet ska leda till åtgärder som bättre svarar mot gemensamma utmaningar i en föränderlig omvärld och de höga förväntningar nordborna har på samarbetet.

Processen med att ta fram en övergripande vision initierades under Sveriges ordförandeskap 2018. Under våren 2019 möttes de nordiska

samarbetsministrarna vid flera tillfällen för konstruktiva diskussioner där svenska ståndpunkter fick stort genomslag. Vid sitt möte i Reykjavik den 20 augusti 2019 konstaterade statsministrarna att nordborna, framförallt de unga, förväntar sig ett ökat fokus på klimatet och att tiden är inne för att leverera konkreta resultat. Vid mötet antog statsministrarna visionen för det nordiska samarbetet och slog fast att särskilt fokus ska läggas på följande strategiska prioriteringar:

- Ett grönt Norden – Tillsammans ska vi främja en grön omställning av våra samhällen och arbeta för koldioxidneutralitet och en hållbar cirkulär och biobaserad ekonomi.
- Ett konkurrenskraftigt Norden – Tillsammans ska vi främja grön tillväxt i Norden baserad på kunskap, innovation, mobilitet och digital integration.
- Ett socialt hållbart Norden – Tillsammans ska vi främja en inkluderande, jämställd och sammanhängande region med gemensamma värderingar och stärkt kulturutbyte och välfärd.

Satsningen på de strategiska prioriteringarna sträcker sig fram till 2024.

Alla ministerråd och institutioner ska bidra med konkreta insatser för att tillsammans förverkliga visionen. Under hösten 2019 kom synpunkter och idéer in från Nordiska ministerrådets olika sektorer, från parlamentariker i Nordiska rådet och från dialogmöten med civilsamhälle och näringsliv runt om i Norden. Utifrån dessa synpunkter och idéer, liksom den verksamhet som redan bedrivs, ska handlingsplaner utarbetas under var och en av de strategiska prioriteringarna.

Tydliga mål för arbetet är viktigt, och lika viktigt är det att följa upp resultaten. Regeringen sätter stort värde på den nya visionen och kommer att vara drivande för att den ska förverkligas. De nordiska samarbetsministrarna ska rapportera till statsministrarna om hur arbetet fortskrider under hösten 2022.

3 Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Nordiska ministerrådet arbetar för gemensamma nordiska lösningar inom områden där de nordiska länderna kan uppnå bättre resultat genom att samarbeta än genom att lösa uppgifterna var för sig. Under 2019 tillträdde Paula Lehtomäki som ny generalsekreterare för Nordiska ministerrådet.

Under 2019 ledde Island arbetet inom Nordiska ministerrådet. Det isländska ordförandeskapsprogrammet har haft tre huvudprioriteringar: unga, hållbar turism och havsmiljön.

Under året löpte de ordförandeskapsprojekt som Sverige lanserade under 2018 på enligt plan. Projekten tar sikte på lösningar för vård och omsorg på distans, insatser för att nå socioekonomiskt utsatta unga, klimatsmart mobilitet i städer samt byggande i trä och hållbar design. Projekten avslutas under 2020.

De nordiska statsministrarna har uppdragit åt samarbetsministrarna (MR-SAM) att leda det nordiska regeringssamarbetet inom Nordiska ministerrådet. MR-SAM ansvarar för övergripande politiska prioriteringar, budgetfördelning och det internationella samarbetet. MR-SAM ansvarar också för några viktiga frågor av tvärgående karaktär: bland annat det nordiska programmet till stöd för genomförande av Agenda 2030, statsministerinitiativet till nordiska lösningar på globala utmaningar, internationell profilering av Norden och barn- och ungdomsfrågor genom Nordiska barn- och ungdomskommittén (Nordbuk).

Under 2019 låg MR-SAM:s fokus på arbetet med Vår vision 2030. MR-SAM möttes fem gånger under året: i Reykjavik den 7 februari, i Köpenhamn den 24 april, i Hella den 19 juni, i Edinburgh den 3 september och i Stockholm den 29 oktober. Det sistnämnda mötet ägde rum under den årliga sessionsveckan för det parlamentariska samarbetet inom Nordiska rådet, där Sverige hade ordförandeskapet 2019. Hösten 2019 tillträdde Anna Hallberg som nordisk samarbetsminister i Sverige.

Nordiskt program för genomförande av Agenda 2030

MR-SAM antog i september 2017 ett treårigt program för att stödja genomförandet av Agenda 2030 i Norden med en sammanlagd budget på 18 miljoner kronor. Programmet, som har fått namnet Generation 2030, tar sin utgångspunkt i FN:s 17 globala hållbarhetsmål och i Nordiska ministerrådets hållbarhetsstrategi från 2015. Det sträcker sig inledningsvis över perioden 2017–2020 och fokuserar på mål 12, hållbar konsumtion och produktion, men även andra mål berörs. Särskild tonvikt läggs vid ungdomar.

Under det isländska ordförandeskapet 2019 intensifierades arbetet med ungdomar som förändringsagenter. Greta Thunbergs klimatstrejk inspirerade många ungdomar i Norden, men även runt om i världen. Generation 2030 finansierade under 2019 en studie om vilka hållbarhetsutmaningar som ungdomar i Norden är särskilt bekymrade över, hur de engagerar sig för att tackla dessa utmaningar, vad som inspirerar dem till handling, vilka hinder de ser samt rekommendationer till förändring. Studien heter Nordic Youth as Sustainable Changemakers: In Transition to Sustainable Consumption and Production.

Ett dialogmöte med ungdomar anordnades i Reykjavik i april för att få inspel till studien och det fortsatta genomförandet av Generation 2030. I samband med FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling i juli 2019 i New York anordnades ett evenemang där studien presenterades. Islands statsminister Katrín Jakobsdóttir inledde evenemanget följt av en ungdomspanel. I augusti anordnades för andra året i rad ett toppmöte för ungdomar i Norden och Östersjöregionen i Mariehamn inom ramen för Re-Generation 2030. Mötet fokuserade på klimat och hållbar konsumtion.

En viktig del av Generation 2030 handlar om att integrera hållbarhet och genomförandet av Agenda 2030 tvärgående inom Nordiska ministerrådets arbete. Detta integrationsarbete gjorde tydligt avtryck i den vision som de nordiska statsministrarna enades om i augusti 2019: ”Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region”. Under senare delen av

2019 fokuserade expertgruppen för hållbar utveckling på operationaliseringen av denna vision.

Statsministerinitiativet Nordiska lösningar på globala utmaningar

I maj 2017 lanserade de nordiska statsministrarna initiativet Nordiska lösningar på globala utmaningar i syfte att sprida existerande nordiska lösningar till andra delar av världen som ett led i genomförandet av Agenda 2030. Initiativet bedrivs i sex underliggande flaggskeppsprojekt: Nordic Sustainable Cities, Nordic Climate Solutions, Nordic Energy Solutions, Nordic Food Policy Lab, Nordic Welfare Solutions och The Nordic Gender Effect at Work.

Under 2019 anordnades flera aktiviteter inom flaggskeppsprojekten. Inom ramen för The Nordic Gender Effect at Work förmedlades erfarenheter och exempel från jämställdhetspolitiken genom en kunskapsbank med publikationer om föräldraledighet, barnomsorg och föräldravänliga arbetsplatser. Inom Nordic Energy Solutions anordnades i november ett seminarium i Addis Abeba, med fokus på hur hållbar nordisk energiteknik kan bidra till att lösa Etiopiens omfattande energiproblem. Inom Nordic Climate Solutions presenterades i oktober rapporten Nordic Green to Scale for Cities and Communities, som belyser potentialen i befintliga lågkoldioxidlösningar i nordiska samhällen. Satsningen på avveckling av fossilbränslesubventioner återupptogs också inom ramen för initiativet.

En utvärdering av statsministerinitiativet presenterades under våren 2019. Utvärderingen gav gott betyg åt såväl inriktning som genomförande. Bedömningen var att tillfredsställande resultat hade uppnåtts med en relativt låg budget. Utvärderingen visade också att flaggskeppsprojekten haft ett positivt inflytande på de länder och organisationer där aktiviteter genomförts och att de stärkt varumärket Norden.

Samarbetsministrarna beslutade den 19 juni 2019 att förlänga delar av initiativet med ett år. Nordic Welfare Solutions och Nordic Energy Solutions avslutades under 2019 i enlighet med tidigare beslutad strategi.

Internationell profilering av Norden

Under 2019 har den uppdaterade strategin för 2019–2021 för internationell profilering och positionering av Norden börjat genomföras. Strategin innebär förenklade ansökningsprocesser, tydliggörande av kriterier och ytterligare tematiskt material.

Nordiska ministerrådets referensgrupp för profilering tillämpade under året en ny modell som gör det lättare för nordiska utlandsmyndigheter att ansöka om medel för nordiska samarbetsprojekt. Modellen utgör ett snabbspår för nordiska ambassader utanför Norden, och syftar till att uppmuntra och underlätta samarbete. Projektet lanserades under hösten och har redan gett stöd till flera nordiska ambassader. Under året fortsatte öppna utlysningar inom satsningen Traces of North där 17, av sammanlagt 80, ansökningar beviljades medel för nordiska profileringsprojekt.

En ny webbplats (thenordics.com) utvecklades för att erbjuda en modern plattform för att lyfta tydliga budskap på områden där Norden går i bräschen: innovation, jämställdhet, hållbarhet, tillit och öppenhet.

Vid slutet av året introducerades Nordic Talks, ett öppet dialogformat som djupdyker i olika nordiska profileringsfrågor. Lanseringen skedde i samarbete med University of California i Berkeley. I samband med klimatoppmötet i Madrid (COP 25) arrangerade Nordiska ministerrådet en mötesplats på Norrskan House i Stockholm, Nordic Climate Action Weeks, där allmänheten hade möjlighet att ta del av förhandlingarna i Madrid på distans. Under dagarna i Stockholm hölls också flera evenemang, däribland ett Nordic Talk med flera namnkunniga deltagare.

Under året påbörjades också diskussioner om gemensamma nordiska satsningar under världsutställningen Expo 2020 i Dubai, tillsammans med respektive lands exposekretariat. Dessutom kommer den nordiska designsatsningen Sustainable Chairs att vara en del av den svenska expopaviljongen.

Nordiska barn- och ungdomskommittén

Under 2019 fortsatte Nordiska barn- och ungdomskommittén (Nordbuk) att genomföra den tvärssektoriella strategin för barn och unga i Norden 2016–2022, med målet att Norden ska vara den bästa platsen i världen för barn och unga. Under året genomfördes en undersökning som visade att Nordiska ministerrådet, sedan den tvärssektoriella strategin antogs, har fått en ökad medvetenhet om hur barn och unga påverkas av arbetet. Ministerrådet genomförde ett betydligt högre integreringsarbete i sina strategiska processer samt inrapporterade väsentligt fler projekt som berör barn och unga. Dessutom ökade antalet projekt där barn och unga var medbeslutande och hade ägandeskap i utformningen.

Klimat och hållbar utveckling genomsyrade Nordbuds verksamhet under året. Det isländska ordförandeskapet höll en konferens om hur ungdomar spelar en ledande roll för en hållbar produktion och konsumtion genom att leva hållbara livsstilar. Nordbuk samarbetade även med sektorn för hållbar utveckling om genomförandet av Nordiska ministerrådets program för Agenda 2030. Nordbuk utsåg även två ungdomsrepresentanter till expertgruppen för hållbar utveckling och stöttade ungdomstoppmötet Re-Generation 2030 på Åland. Vidare arrangerades ett dialogmöte på temat klimat mellan de nordiska statsministrarna och nordiska ungdomsrepresentanter i samband med Nordiska rådets session i Stockholm i oktober.

Under 2019 beviljades totalt 28 projekt stöd inom Nordbuds stödprogram. Cirka 4 miljoner danska kronor fördelades till olika nordiska projekt med syfte att stärka barns och ungas egen organisering, eget inflytande och deltagande i politiska processer, att stärka en nordisk identitet bland barn och unga samt till arbetet med Agenda 2030.

Under året har det svenska ordförandeskapsprojektet Nabo fortsatt att ta fram, sprida och förankra resultat och kunskap om ungas sociala inkludering i Norden. Projektet leds av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

3.2 Gränshinderarbetet

Gränshinderrådet fortsatte sitt arbete i linje med sitt mandat från samarbetsministrarna för perioden 2018–2021 med målsättningen att bidra till att lösa 8–12 gränshinder per år.

Under 2019 bidrog gränshinderrådet till att åtta hinder hanterades: fem blev helt eller delvis lösta och tre avskrevs. Bland annat löstes hinder gällande dokumentationskrav för folkbokföring i Norge och lägre ersättning vid föräldraledighet till följd av studiestöd från ett annat land. Frågan om rätt till tjänstledighet för politiska uppdrag för en person som bor i ett nordiskt land och arbetar i ett annat löstes i Norge och fortsätter att vara ett prioriterat hinder att lösa i övriga länder.

Under 2019 började också Nordiska ministerrådets nya handlingsplan för mobilitet att gälla, vilket innebar att tre centrala frågekomplex som prioriterats av gränshinderrådet – godkännande av e-id över nordiska gränser, harmonisering av byggstandarder och erkännande av yrkeskvalifikationer – lyftes till politisk nivå för fortsatt hantering. Handlingsplanen för mobilitet innebär också att stödet till de gränsregionala informationstjänsterna, som är centrala aktörer i arbetet med att identifiera och informera om gränshinder, stärktes under året.

3.3 Ministerrådet för utbildning och forskning

Under 2019 antog Ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) ett nytt samarbetsprogram för perioden november 2019–november 2023. Samarbetsprogrammet är styrande för sektorns verksamhet på områdena utbildning, forskning och språk. Målet med det nordiska samarbetet om utbildning och forskning är att Norden även i framtiden ska vara en ledande region för kunskap och välfärd.

På det forskningspolitiska området enades ministrarna om att fasa ut den nordiska finansieringen för fyra samsamarbetsorgan under MR-U (Nordiskt institut för teoretisk fysik, Nordiskt institut för sjørett, Nordiskt institut för Asienstudier och Nordiskt vulkanologiskt institut). Beslutet innebär att den direkta finansieringen till samsamarbetsorganen avvecklas gradvis för att medlen ska kunna överföras till Nordforsk, den nordiska institutionen med ansvar för samarbetet inom forskning och forskarutbildning, där de bedöms kunna användas mer flexibelt och ändamålsenligt.

Under året påbörjades arbetet med att revidera den nordiska språkdeklarationen, liksom arbetet på insatsområdet ”små språk”. På ministernivå fördes diskussioner om nordiska språk i ljuset av ny teknik och påverkan från engelska.

Diskussioner om det framtida nordiska utbildningspolitiska samarbetet, som förts under de norska och svenska ordförandeskapen, togs vidare. Fokus låg bland annat på att stärka lärarnas roll och status i Norden. Beslut fattades också om att tillsammans med arbetslivssektorn medfinansiera samarbetet i det nordisk-baltiska PIAAC-nätverket (OECD:s Programme for the International Assessment of Adult Competencies). Arbetet med DIS-nätverket (demokrati, inkludering och säkerhet) fortsatte under 2019 med bland annat en nordisk pilot av Dembra, som är en norsk metod för

3.4 Ministerrådet för kultur

Ministerrådet för kultur (MR-K) fortsatte under 2019 sitt arbete med att förmedla nordiska värden och ta vara på omvärldens intresse för nordisk konst och kultur. I maj beslutade MR-K om en gemensam nordisk kultursatsning i Kanada år 2021. Arrangören Harbourfront Centre har valt att inrikta satsningen på urfolksfrågor, konstnärlig innovation, inkludering och hållbarhet samt att stärka de nordiska relationerna på flera olika platser i Kanada. Därutöver beslutade kulturministrarna att stödja satsningen Printemps Nordique vid Centre for Fine Arts Bozar i Bryssel under 2019. Stöd gavs också till närvaro vid Arctic Arts Summit i Rovaniemi, som samlade kulturaktörer i den arktiska regionen.

Vid sitt möte i Stockholm i oktober antog de nordiska kulturministrarna en deklaration om kulturarvet som en förutsättning för trygg och fredlig utveckling i världen och betydelsen av att förhindra olaglig handel med kulturföremål.

Barn och unga har en central plats i det nordiska kultursamarbetet. Under året beslutades att förlänga kultur- och språkprogrammet Volt, som främjar nordiska möten och samarbete genom kultur och ska bidra till ökad språkförståelse i Norden. Programmet stöder projekt där ungas eget kulturella och konstnärliga skapande och delaktighet står i fokus och bedömdes bidra väl till att nå de uppsatta målen. Under året inleddes det treåriga isländska ordförandeskapsprojektet Gátt. Gátt är ett forum som kopplar ihop några av Nordens ledande kulturfestivaler. Det syftar till att ge unga konstnärer i regionen möjligheter att bilda nätverk och nå ut med sin konst.

Kultursamarbetet ska främja hållbar utveckling och verka för ett jämställt kulturliv. Arbetet mot sexuella trakasserier i kultursektorn fortsatte under året. En nordisk turné arrangerades med panelsamtal om kultursektorns utmaningar med sexuella trakasserier. Målet var att bidra till större medvetenhet om lagstiftning, kunskapsutbyte och attitydförändring samt att skapa nya nätverk och plattformar för diskussion. Erfarenheterna från arrangemangen förmedlades på en internationell konferens om metoo i Island i september 2019.

3.5 Ministerrådet för hållbar tillväxt

Ministerrådet för hållbar tillväxt höll sina årliga ministermöten 27–28 juni i Reykjavik. Ministermötena arrangerades i samverkan mellan närings- och innovations-, energi- samt regionalministrarna, där mötena för de tre ministerrådskonstellationerna lades i anslutning till varandra och Sveriges regering representerades av energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman.

Under det isländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådets sektor för närings- och innovationspolitik låg fokus på hållbar turism och blå tillväxt, dvs. hållbar tillväxt inom verksamheter som utgår från hav och vatten. På ministermötet i Reykjavik den 27 juni fattades bland annat beslut om ett nordiskt datacenter, en nordisk turismplan för 2019–2023 och lansering av programmet Nordic Health. Artificiell intelligens och tillgång till data diskuterades också och Nordic Innovation uppdrogs att arbeta vidare med frågan. Ämbetsmannakommittén för näringspolitik hade fyra möten under året och diskuterade bland annat de isländska ordförandeskapsprojekten inom turism och naturskydd, digitalisering av turistbranschen och lokal mat i turistbranschen samt projektet Nordic Smart Government.

Bygg- och bostadsministersamarbetet, som initierades under svenskt ordförandeskap, höll sitt andra möte den 10 oktober 2019 i Reykjavik. Vid mötet antogs en deklaration för att minska koldioxidutsläppen från boende och byggande samt bidra till att Norden blir en föregångare i utvecklingen av koldioxidsnåla och cirkulära bygglösningar. Vidare diskuterades hur de nordiska länderna kan stärka sitt samarbete för att underlätta byggande av bostäder i glesbygder och främja tillgången till bostäder för ungdomar och marginaliserade grupper. I samband med ministermötet hölls även ett rundabordssamtal tillsammans med den nordiska byggbranschen om lösningar för att möjliggöra byggande av billigare bostäder i Norden.

Nordic Innovation är en gemensam nordisk institution med uppdrag att främja entreprenörskap, innovation och konkurrenskraft inom nordiskt företagande. Under 2018–2021 arbetar Nordic Innovation med tre omfattande tematiska program: Nordic Smart Mobility and Connectivity, Nordic Sustainable Business transformation och Health, Demography and Quality of Life. Arbetet fortskred väl under 2019.

Regionalpolitik

Det regionalpolitiska arbetets övergripande mål är att bidra till hållbar tillväxt och ökad konkurrenskraft i samtliga nordiska regioner, samt skapa ett effektivt samarbete i gemensamma regionala frågor. Under 2019 fortsatte genomförandet av samarbetsprogrammet inom regionalsektorn för åren 2017–2020 med hjälp av tre arbetsgrupper utifrån huvudtemana Hållbar landsbygdsutveckling, Innovativa och resilienta regioner samt Hållbara städer och stadsutveckling. Arbetsgrupperna arbetar i nära samarbete med Nordregio.

Vid ministermötet i Island den 27 juni antogs den nordatlantiska utvecklingsstrategin Naust. Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik hade fyra ordinarie möten där de diskuterade bland annat den nordiska institutionen Nora, Vestnordenfonden och gränskommittéernas arbete.

Nordregio forum är en årligen återkommande mötesplats för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan tjänstemän, politiker och forskare i de nordiska länderna i frågor som rör hållbar regional tillväxt och utveckling. 2019 års forum ägde rum i Reykjavik med temat innovativa och resilienta regioner.

Den gemensamma nordiska elmarknaden, energiforskning, förnybar energi och energieffektivisering är huvudsakliga fokusområden i det fyraåriga samarbetsprogram som styr det nordiska energisamarbetet under perioden 2018–2021.

Vid det nordiska energiministermötet i Reykjavik i juni 2019 beslutade ministrarna om en ny vision för den nordiska elmarknaden: ”År 2030 ska Norden ha världens mest konkurrenskraftiga, innovativa och konsumentorienterade elmarknad, som bidrar till att nå de ambitiösa nordiska klimatmålen”. I november 2019 anordnades ett andra nordiskt elmarknadsforum för aktörerna på den nordiska elmarknaden. Vid forumet diskuterades olika förslag för fortsatt utveckling av elmarknaden, som kommer att analyseras vidare i de olika arbetsgrupper som bildats inom ramen för forumet.

Den samnordiska institutionen Nordisk Energiforskning fortsatte sitt arbete med att stärka det nordiska energiforsknings-samarbetet genom att etablera nya nordiska forskningsprogram i samverkan med andra forskningsfinansiärer. Programmen berör bland annat integrering av hållbar energi i energisystemet, förstärkt koppling mellan de nordiska ländernas energimarknader, energi i transportsektorn samt minskade utsläpp av klimatgaser.

Arbetsgruppen för förnybar energi samarbetar fortsatt om EU-direktiv om förnybar energi och om stödsystem till förnybar energi. Under 2019 publicerades en studie om distribuerad förnybar elproduktion och egenproduktion av förnybar energi. Myndighetsarbetsgruppen Nordsyn fortsatte sitt samarbete om marknadskontroll och policyer kring krav på ekodesign och energimärkning. Gruppen initierade projekt om funktions- och kapacitetstest av bland annat värmepumpar samt effektberäkningar av ekodesign och energimärkning samt marknadskontroller.

En ny nätverksgrupp för samarbete om koldioxidlagring startades under året. Gruppens arbete inriktas på kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan länderna.

3.6 Ministerrådet för miljö och klimat

Under 2019 höll ministerrådet för miljö och klimat (MR-MK) två möten. Vårens möte hölls i Reykjavik den 10 april. Ministrarna diskuterade bland annat hur de nordiska länderna bäst kan bidra till att utveckla nya globala mål för biologisk mångfald efter 2020 och beslutade att skicka ett gemensamt brev till sekretariatet för konventionen för biologisk mångfald (CBD) om vikten av en hög ambition. Ett gemensamt projekt med Nordiska rådet för att stärka ungdomars deltagande i det globala biodiversitetsarbetet genomfördes också under året. Ministrarna antog dessutom en deklARATION om behovet av en global överenskommelse för att motverka nedskräpning av plast och mikroplast i haven.

Höstens möte, som hölls i Stockholm den 30 oktober, hade stort fokus på en höjd nordisk klimatambition, bland annat som ett led i genomförandet av Vår vision 2030 och deklARATIONEN om nordisk koldioxidneutralitet (Nordic Carbon Neutrality) som antogs av de nordiska

statsministrarna den 25 januari 2019. Nordisk synlighet under klimatoppmötet i Madrid (COP 25) diskuterades och en ministerdeklaration om hav och klimat antogs. Möjligheter och hinder för en ökad cirkulär ekonomi diskuterades också.

Miljö- och klimatsektorn ledde arbetet med att genomföra deklARATIONEN om nordisk koldioxidneutralitet. En utredning startades för att undersöka hur ländernas neutralitetsmål är utformade och för att identifiera potentialer för ökat samarbete.

Arbetet med att genomföra det nya samarbetsprogrammet för miljö och klimat 2019–2024 inleddes. Merparten av arbetet sker i sex fasta arbetsgrupper med myndighetsrepresentanter samt i en ad hoc-grupp om hållbara städer och en särskild grupp om hav och klimat.

Under året fortsatte det svenska ordförandeskapsprojektet, Hållbara nordiska städer med fokus på klimatsmart mobilitet, att stödja omställningen till fossilfria och hållbara transporter. Projektet leds av Energimyndigheten och Trafikverket.

Miljömärkningen Svanen fyllde 30 år. Fler produkter fick sin första märkning, bland annat utegym, skolor och produkter för giftfria förskolor. Produktgruppen bostäder fortsatte att växa. Satsningar gjordes på hållbar upphandling och samarbeten mellan näringsliv och studenter.

3.7 Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk

Ministerrådet för fiskeri och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk fortsatte under 2019 sitt arbete utifrån gällande samarbetsprogram, framför allt med inriktning på hållbara livsmedelssystem och utvecklande av blå och grön bioekonomi. Arbetet inleddes också med att utarbeta ett nytt samarbetsprogram från 2021, utifrån den nya visionen för Nordiska ministerrådet. Det årliga ministermötet ägde rum i augusti i Reykjavik. Fokus var klimatfrågor och utvecklandet av hållbara livsmedelssystem, samt den blå bioekonomin, dvs. användande av biologiska resurser från hav, sjöar och vattendrag.

Fiskeri och vattenbruk

Under det isländska ordförandeskapet fortsatte samarbetet om fiskeri och vattenbruk i linje med tidigare år, med fokus på utvecklingen av fiskerinäringen och den blå bioekonomin. Tre marina områden hade särskilt fokus under det isländska ordförandeskapet: hamnar, plast och bioraffinaderier. Havets betydelse som kolsänka och ett ökat fokus på förlorade redskap var några områden inom fiskerinäringen som diskuterades under ministermötet i Reykjavik.

Jord- och skogsbruk

Jord- och skogsbrukssamarbetet fokuserade sitt arbete på olika områden kopplade till klimat. Två arbetsgrupper följde upp 2018 års torka och skogsbränder på jordbruks- respektive skogsområdet. Avrapportering skedde på ministermötet och samarbetet kommer att utvecklas för att öka de gröna näringarnas motståndskraft mot kommande klimatförändringar.

Arbetet fortsatte även för att stärka ländernas samarbete om kolinlagring i jordbruksmark. Skr. 2019/20:90

Samnordisk skogsforskning (SNS) och Nordiskt Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) arbetade intensivt med brådsakande frågor inom klimat och miljö, bland annat med anledning av det extrema vädret. SNS och NKJ arbetade också med digitalisering och matchmaking mellan unga forskare för att lära och inspireras av varandra. SNS bistod även och gav stöd till en studie och kartläggning av jämställdheten i den nordiska skogssektorn.

Livsmedel

Det isländska ordförandeskapet arrangerade i oktober ett symposium om energidrycker. Syftet var att samla specialister inom forskning, kontrollmyndigheter, skolor och barnomsorg för att tillsammans diskutera de möjliga negativa hälsoeffekterna av energidrycker och koffein för unga.

Under året påbörjades arbete med att uppdatera de nordiska näringsrekommendationerna (NNR). Arbetet bedrivs i projektform under ledning av Norge. Uppdateringen ska vara klar 2022 och ambitionen är att även miljöaspekter ska inkluderas.

Samarbetet om antibiotikaresistens fortsatte under 2019. I juni anordnades ett gemensamt möte i expert- och strategigrupperna för antibiotikaresistens i Island där förnyade mandat för båda grupperna diskuterades. Ett nytt mandat för strategigruppen godkändes sedan i oktober.

Programmet Ny nordisk mat bidrar till gemensamma nordiska satsningar där måltidsupplevelser och de nordiska värderingarna är en viktig del av profileringen. Under 2019 fick projekt om bland annat hållbar måltidsturism i landsbygder, främjande av odling och kommersialisering av gamla frösorier ekonomiskt stöd genom programmet. Under det isländska ordförandeskapet genomfördes också för andra gången tävlingen EMBLA – Nordic Food Awards med deltagare från samtliga nordiska länder samt Färöarna, Grönland och Åland. Priset instiftades 2017 på initiativ av Ny nordisk mat för att stärka kunskapen om nordisk mat och de innovativa företagen bakom den framgångsrika utvecklingen.

Nordiskt genresurscenter

Nordiskt genresurscenter (NordGen) är de nordiska ländernas gemensamma institution för bevarande av växt- och djurgenetiska resurser med huvudkontor i Alnarp. Under 2018 inleddes en process för att bygga nya lokaler, tillsammans med Akademiska hus. Under 2019 fortskred arbetet med att ta fram ett förslag på nytt hus för verksamheten. Det finns en arbetsplan för hur NordGen ska komma till rätta med eftersläpningen av arbetsuppgifter som funnits. Samarbetsministrarna sköt också till extra medel för detta under en femårsperiod. Arbetet med att byta datasystem löper på enligt plan och en ny strategi för NordGens arbete antogs under året.

3.8 Ministerrådet för social- och hälsopolitik

Under 2019 deltog Ministerrådet för social- och hälsopolitik (MR-S) i arbetet med att ta fram Nordiska ministerrådets vision och strategiska prioriteringar för 2021–2024.

Under året fortsatte arbetet inom det svenska ordförandeskapsprojektet Vård och omsorg på distans, som syftar till att utveckla innovativa lösningar för vård och omsorg på distans samt möjliggöra utbytande av e-recept över gränserna. I september publicerades en publikation med de 24 mest betydelsefulla digitala lösningarna inom vård och omsorg i de fem nordiska länderna. Rapporten vänder sig i första hand till beslutsfattare på olika nivåer men den kan även läsas av alla som är intresserade av vilka digitala lösningar som ger effekt inom vård och omsorg.

Flera initiativ togs för att genomföra förslagen i den genomlysning som den tidigare isländske socialministern Árni Pall Árnason gjort av det nordiska samarbetet på det sociala området på beställning av MR-S. MR-S beslutade i mars 2019 att gå vidare med förslagen att se över mandaten för institutionen Nordens välfärdscenter och för kommittéerna för nordisk social- och hälsostatistik, Nososko och Nomesko.

MR-S beslutade även att gå vidare med ett förslag om de utmaningar som finns i glest befolkade områden. I de fall det är relevant ska erfarenheter från det svenska ordförandeskapsprojektet Vård och omsorg på distans tas tillvara.

3.9 Ministerrådet för arbetsliv

Det årliga mötet i Ministerrådet för arbetsliv (MR-A) genomfördes i Reykjavik den 4 april 2019. Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson deltog. På ministermötet diskuterades utmaningar och lösningar i det nordiska arbetslivet utifrån en rapport från Internationella arbetsorganisationens (ILO) Global Commission on the Future of Work, där statsminister Stefan Löfven har varit medordförande. På mötet togs även beslut om att de nordiska arbetsmarknadsministrarna senare skulle skicka ett brev till den nytilträdde EU-kommissionären för sysselsättning där ett gemensamt synsätt på framtidens arbetsmarknad skulle lyftas fram. I anknytning till mötet ratificerade Sverige och Island även ILO:s konvention nr. 189 om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbete.

I samband med ministermötet arrangerades också en konferens om framtidens arbetsmarknad tillsammans med Ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM). I fokus stod frågor som hur den snabbt föränderliga arbetsmarknaden påverkar de nordiska länderna och deras arbetsmarknadsmodeller samt vad som krävs för att Norden ska nå jämställdhet och hållbarhet i arbetslivet. ILO:s generaldirektör Guy Ryder och arbetsmarknadens parter deltog på konferensen och ministermötet. Konferensen i Reykjavik utgjorde den sista delen i ett flerårigt projekt som fokuserat på de framtida utmaningarna på arbetsmarknaden och blev det nordiska bidraget till ILO:s hundraårsjubileum 2019.

I april lanserades en uppmärksamrad studie av introduktionsprogrammen för nyanlända i Danmark, Norge och Sverige.

Studien genomfördes av en nordisk forskargrupp på uppdrag av Nordiska ministerrådets arbetsmarknadsutskott och det Nordiska samarbetsprogrammet för integration. Studien visade olika etableringsresultat för länderna beroende på när uppföljningen skedde. Sverige uppvisade bäst resultat på lång sikt, medan Danmark och Norge uppvisade bättre etableringsresultat på kort sikt.

I oktober samlades för första gången medlemmar i såväl ämbetsmannakommittén för arbetsliv som de nordiska arbetsmarknads-, arbetsmiljö-, och arbetsrättsutskotten. De möten som anordnades samlade ett 60-tal personer och en gemensam workshop anordnades med representanter från det pågående treåriga nordiska forskningsprojektet om framtidens arbetsliv som leds av den norska forskningsstiftelsen Fafo.

I november genomfördes den nordiska konferensen ”The Working Conditions of Tomorrow” i Reykjavik. Konferensen var en uppföljning av seminariet om ordning och reda på arbetsmarknaden som Sverige arrangerade under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2018.

I slutet av året förnyades överenskommelsen mellan Finland, Norge och Sverige om stiftelsen Utbildning nord, ett samarbete som anordnar och utvecklar utbildningar för arbetsmarknadens behov i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige.

3.10 Ministerrådet för jämställdhet

Ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM) prioriterade under året arbetet med mäns våld mot kvinnor, konsekvenser av metoo-rörelsen, jämställdhet i arbetslivet, män och jämställdhet samt jämställdhet i Västnorden och Arktis.

Island ansvarade för de nordiska ordförandeskapsaktiviteterna vid FN:s kvinnokommission, Commission on the Status for Women (CSW), årliga möte. Bland annat anordnades ett sidoevenemang med de nordiska jämställdhetsministrarna i samarbete med UN Women och The Nordic Gender Effect at Work samt ett expertseminarium om sociala försäkringssystem. Dessutom undertecknade de nordiska jämställdhetsministrarna en deklaration om att främja jämställdhet globalt, för att uppnå det globala hållbarhetsmålet 5 om jämställdhet, som överlämnades till UN Womens generalsekreterare Phumzile Mlambo-Ngcuka.

Det årliga mötet i MR-JÄM hölls i Reykjavik i september och där deltog Åsa Lindhagen, jämställdhetsminister och minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation. På mötet beslutade de nordiska ministrarna att verka för lika rättigheter, behandling och möjligheter för hbtqi-personer i Norden. Beslut fattades även om en nordisk forskningssatsning om sexuella trakasserier i arbetslivet.

I samband med mötet arrangerades också, tillsammans med andra ministerråd, en internationell konferens om metoo-rörelsen. I fokus stod frågor som anledningen till metoo, varför rörelsen sett olika ut i olika länder samt hur rörelsen fortgått under de senaste två åren.

MR-JÄM anordnade under året en konferens om framtidens arbetsmarknad tillsammans med ministerrådet för arbetsliv. I samband med konferensen arrangerades också ett internationellt seminarium om likalön tillsammans med Epic (Equal Pay International Coalition).

I november lanserades rapporten State of Nordic Fathers som MR-JÄM låtit ta fram. Nordiska pappor använder i dag 10–30 procent av den totala föräldraledigheten. Rapporten undersöker varför och identifierar möjliga sätt att öka pappors andel av föräldraledigheten.

Inom ramen för prioriteringen Jämställdhet i Västnorden och Arktis arrangerades en konferens om män och jämställdhet, föräldraledighet och omsorg på Färöarna i juni. Vid Arctic Circle i Reykjavik i oktober genomfördes också en paneldebatt på temat jämställdhet i Arktis.

3.11 Ministerrådet för digitalisering

Ministerrådet för digitalisering (MR-Digital) är ett så kallat ad hoc-ministerråd, med ett tillfälligt mandat 2018–2020, som även inkluderar de baltiska länderna.

Vid digitaliseringsministrarnas möte den 14 maj i Reykjavik utbyttes erfarenheter om bland annat strategier och initiativ för att digitalisera offentlig sektor och hur samarbetet om gränsöverskridande digitala tjänster skulle kunna stärkas. Generalsekreteraren informerade också om statusen för genomförandet av ministerdeklarationen Digital North 2018–2020. Avslutningsvis ägde en politisk dialog med Nordiska rådet om införande av nordiska e-id rum. Dialogen föranleddes av att Nordiska rådet ställt två rekommendationer till MR-Digital (rek. 21-2017 och rek. 22-2017).

Vid digitaliseringsministrarnas möte den 27 november i Riga godkändes föreslagna prioriteringar och mål för MR-Digital under 2021–2024 och det danska inkommande ordförandeskapet presenterade planerna på att en ny ministerdeklaration, Digital North 2.0 ska undertecknas under hösten. Vidare diskuterades mål och prioriteringar för samarbetet om gränsöverskridande digitala tjänster, liksom samarbetet för att främja 5G-utvecklingen inom den nordisk-baltiska regionen. Sverige representerades vid mötet av energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman.

Under 2019 gick MR-Digital vidare med genomförandet av de nordiska statsministrarnas deklaration om 5G, bland annat genom att anordna ett seminarium om 5G i Stockholm med deltagare från mobiloperatörer, utrustningsleverantörer, regleringsmyndigheter och testbäddar. Med utgångspunkt i en kartläggning av befintliga 4G- och 5G-testbäddar i Norden och Baltikum diskuterades möjligheter att främja 5G-utvecklingen inom regionen.

Inom MR-Digital pågår även projektet Nordic-Baltic Electronic Identification (Nobid) som ska utveckla funktioner för gränsöverskridande elektronisk identifiering i Norden och Baltikum.

Under våren 2019 lanserades årets upplaga av Nordic Economic Policy Review (NEPR) på temat klimatpolitik i Norden. Tidskriften ges ut årligen på initiativ av de nordiska finansministrarna i syfte att göra aktuell ekonomisk-politisk forskning mer tillgänglig för beslutsfattare och för att uppmuntra en bredare diskussion om gemensamma ekonomisk-politiska frågor. I samband med lanseringen av rapporten anordnades seminarier i Köpenhamn och Stockholm. I december anordnades också ett seminarium i Helsingfors där artiklar för NEPR 2020 på temat finansmarknadsreglering och makroekonomisk stabilitet i Norden presenterades.

Under våren färdigställdes även rapporten Integrating immigrants into the Nordic labour markets som ger en översikt över befintliga åtgärder och tillvägagångssätt för att integrera invandrare på de nordiska arbetsmarknaderna.

Under året sammanställdes även den årliga nordiska konjunkturrapporten Nordic Economic Outlook, som beskriver den makroekonomiska utvecklingen i de fem nordiska länderna utifrån tillväxtutveckling, konjunkturcykler och offentliga finanser.

I oktober hölls ett nordiskt ministerrådsmöte i Washington där huvudtemat var penningtvätt och terrorismfinansiering. På mötet diskuterades dessutom klimatfrågor, brexit och hur integrationen av invandrare på den nordiska arbetsmarknaden kan underlättas.

3.13 Ministerrådet för lagstiftningsfrågor

Inom ministerrådet för lagstiftningsfrågor hölls den 2 september ett möte mellan de nordiska ländernas justitieministrar i Reykjavik. Vid mötet antogs en deklARATION om samarbete i förhållande till utländska terroriststridande och en deklARATION gällande fortsatt förstärkning och utveckling av samarbetet mot sexualbrott mot barn på internet. Diskussioner fördes om åtgärder mot korruption i gränsöverskridande situationer och erfarenheter av våldsbejakande högerextrema rörelser utbyttes. Beslut fattades om att arbeta vidare med frågorna. I december hölls en konferens om att bekämpa sexuella övergrepp mot barn på internet.

Vartannat år hålls ministermöten kring rättsliga frågor inom ramen för det nordiska samarbetet med Baltikum. Sverige kommer att stå värd när de nordiska och baltiska justitieministrarna träffas 2020.

4 Nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete

Under 2019 samordnade Island det informella nordiska (N5) och nordisk-baltiska (NB8) utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet. Island prioriterade under sitt ordförandeskap frågor som rör säkerhetspolitik, mänskliga rättigheter och havsrätt.

N5-samarbetet fortsatte under 2019 att fokusera på närområdesfrågorna men inkluderade även samverkan i internationella frågor och utmaningar. Samarbetena inom ramen för det informella nordiska utrikespolitiska samarbetet och det nordisk-baltiska samarbetet är fortsatt högt prioriterade, inte minst i ljuset av den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet.

Under Nordiska rådets sessionsvecka möttes de nordiska statsministrarna, respektive utrikesministrarna, biståndsministrarna och de nordiska samarbetsministrarna. Den 30 oktober var statsminister Stefan Löfven värd för ett möte mellan de nordiska statsministrarna och företrädarna för de tre nordiska självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland samt generalsekreteraren för Nordiska ministerrådet. Fokus för mötet var det nordiska samarbetet inom klimat och miljö. Samma dag var utrikesminister Ann Linde värd för ett informellt möte mellan de nordiska utrikesministrarna. Vid mötet diskuterades bland annat ett fördjupat nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete och utvecklingen i Syrien och Ryssland.

Den 11 september deltog utrikesminister Linde vid ett informellt nordiskt utrikesministermöte i Borgarnes, Island. Dagen därpå, den 12 september, deltog utrikesminister Linde vid ett nordiskt-baltiskt utrikesministermöte i Borgarnes. Fokus för både det nordiska och det nordisk-baltiska mötet var närområdet, transatlantiskt samarbete, demokratifrågor, Arktis, Ryssland och Ukraina.

Den 1 april anordnades ett utrikesministermöte mellan NB8-länderna och Visegrad-kretsen (Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern) i Palanga, Litauen. De deltagande ministrarna diskuterade gemensamma säkerhets- och utrikespolitiska utmaningar, globala trender och frågor på den europeiska agendan.

Det nordiska FN-samarbetet på det utrikespolitiska området är omfattande och tätt. Det finns ett starkt nordiskt stöd till Norges säkerhetsråds kandidatur 2021–2022.

I samband med Nordiska rådets session i Stockholm i oktober enades de nordiska utrikesministrarna om att be särskilde utredaren Björn Bjarnasson, tidigare isländsk justitieminister, att ta fram en ny rapport om fördjupat nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, som en uppföljning på den så kallade Stoltenberg-rapporten som publicerades 2009.

5 Nordiskt samarbete inom försvar och krisberedskap

Skr. 2019/20:90

5.1 Nordiskt försvarssamarbete

Försvarssamarbetet mellan de nordiska länderna vidareutvecklades under 2019 inom Nordic Defence Cooperation (Nordefco) i linje med det strategiska styrdokumentet Vision 2025. I januari 2019 tog Sverige över det roterande ordförandeskapet i Nordefco och var under året värd för regelbundna möten på såväl politisk som militär nivå. Under det svenska ordförandeskapet enades de nordiska försvarsministrarna om en mekanism för kriskonsultationer och informationsutbyte mellan försvarsdepartementen som kan användas i händelse av kris eller konflikt. Som Försvarsberedningen konstaterat bidrar det nordiska försvarssamarbetet till förutsägbarhet, främjar fredlig utveckling och höjer tröskeln för militära incidenter och konflikter.

Under året ingicks ett avtal mellan de fem nordiska länderna om samarbete om alternativa landningsbaser, vilket även omfattar bestyckade stridsflygplan. Danmark, Finland, Norge och Sverige undertecknade även ett underavtal om försörjningsstrygghet inom materielområdet.

Under svensk ledning genomfördes flygövningen Arctic Challenge Exercise för första gången på så kallad flaggnivå i maj–juni 2019. Vidare har initiativ tagits för att identifiera möjliga samarbetsprojekt inom de militära delarna av området Totalförsvar. Sverige och Finland bidrog även inom ramen för Nordefco-projektet Nordic Mobile Training Teams till FN:s insats Minusma genom en utbildningsinsats i syfte att höja soldaternas grundläggande soldatfärdigheter.

Under hösten 2019 var Sverige också ordförande i det försvarspolitiska forumet Norra gruppen som utöver de nordiska och baltiska länderna omfattar Storbritannien, Polen, Tyskland och Nederländerna.

5.2 Nordiskt samarbete om samhällets krisberedskap

Det nordiska krisberedskapssamarbetet fortsatte under 2019 i enlighet med de så kallade Hagadeklarationerna. Samarbetet syftar till att stärka de nordiska ländernas förmåga att motstå och hantera allvarliga olyckor och kriser som kan drabba ett eller flera länder i Norden. Hagasamarbetet firade under året 10-årsjubileum.

Ett ministermöte genomfördes den 15 oktober 2019 i Oslo där ministrarna med ansvar för krisberedskapsfrågor antog Hagadeklarationernas utvecklingsmål för 2019–2021 och Oslokonklusioner. Innebörden var att ministrarna enades om en fortsatt utveckling av det nordiska samarbetet om hantering av skogsbränder, nödkommunikation och arbetet med att förebygga och hantera olyckor och kriser med kemiska, biologiska, radiologiska eller nukleära ämnen. Klimatförändringarna och deras konsekvenser för beredskapsarbetet lyftes också upp som viktiga att

beakta. Ministrarna såg också framtida behov av att utveckla civil-militär samverkan, öka kunskapen om hybrida aktiviteter och att i större utsträckning uppmärksamma Nordområdena. En målsättning med Hagasamarbetet är att åstadkomma kostnadseffektiva lösningar, bland annat genom att de nordiska länderna ser över vilka resurser man kan dela vid en nödsituation.

6 Bilateralt nordiskt samarbete

6.1 Finland

Samarbetet mellan Sverige och Finland är omfattande och relationen är mycket god. Detta avspeglas i det nära bilaterala samarbetet i utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor, EU-frågor, FN-frågor samt handel och investeringar. Besöksutbytet fortsatte vara omfattande på alla nivåer under året och ett stort antal svenska ministrar och statssekreterare hade överläggningar med sina finländska kollegor. Finland var under hösten 2019 ordförande i EU. Det finländska ordförandeskapet bidrog till ett intensivt besöksutbyte mellan länderna.

Statsminister Stefan Löfven gjorde sitt första utlandsbesök under sin andra mandatperiod som statsminister till Helsingfors den 28 januari 2019. Besöket fokuserade på framtida möjligheter till fördjupat bilateralt samarbete och dialog inom EU- och utrikespolitiken. Den 1 februari 2019 deltog utrikesminister Margot Wallström vid högnivådialogen Hanalys i Finland tillsammans med Finlands utrikesminister Timo Soini. Under mötet diskuterades bland annat det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet, arktiska frågor, de transatlantiska relationerna och aktuella EU-ärenden.

Finlands statsminister Antti Rinne besökte Stockholm den 18 juni, kort efter att den nya finländska regeringen tillträdde. Utrikesminister Pekka Haavisto besökte Stockholm den 11 juni. Utrikesminister Ann Lindes första bilaterala besök utomlands gick enligt tradition till Finland. Den 13 september besökte utrikesminister Linde Helsingfors för överläggningar med utrikesminister Haavisto. Samtalen kretsade kring det fördjupade svensk-finska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet, säkerhetsläget i vårt närområde, Ryssland, EU, FN och kärnvapenedrustning.

Försvarssamarbetet mellan Sverige och Finland är det mest långtgående och intar i det avseendet en särställning. Det fördjupade försvarssamarbetet syftar till att stärka Sveriges och Finlands nationella försvar och ländernas förmåga att agera militärt tillsammans. Samarbetet omfattar operationsplanering och förberedelser för gemensamt operativt användande av civila och militära resurser i olika scenarier, t.ex. i händelse av territoriella kränkningar och väpnade angrepp. Genomförandet av det fördjupade försvarssamarbetet fortsatte under 2019 i enlighet med det bilaterala samförståndsavtalet från 2018. Bland annat genomfördes i november en scenariobaserad övning på ministernivå, en så kallad Table Top Exercise. Övningen baserades på ett fiktivt scenario med en konflikt

i Östersjöregionen. Bland annat diskuterades möjligheter för gemensamt militärt agerande och former för politiskt beslutsfattande i händelse av en konflikt.

Regeringen fortsatte stödja nordiskt samarbete för finsk-svenska projekt med medel, bland annat Stiftelsen Finlands kulturinstitut i Sverige, samt projektet Svenska nu i Finland, som syftar till att stärka svenskundervisningen i finskspråkiga skolor.

6.2 Norge

Sverige och Norge har ett mycket gott och nära samarbete. Under 2019 fortsatte det intensiva besöksutbytet mellan Sverige och Norge på alla politiska nivåer. Den 11 februari besökte utrikesminister Margot Wallström Oslo för överläggningar med utrikesminister Ine Eriksen Søreide. Den 5 september besökte utrikesminister Wallström Oslo för att hålla en föreläsning på Universitetet i Oslo och inviga den svenska ambassadens nya lokaler. Ett möte hölls också med utrikesminister Eriksen Søreide. Samtalen inkluderade svensk-norska relationer, närområdet, freds- och konfliktmedling och aktuella FN-frågor.

Under 2019 gav Sverige stöd för den norska kandidaturen till FN:s säkerhetsråd för perioden 2021–2022.

Norge är fortsatt, vid sidan av Tyskland, Sveriges viktigaste handelspartner. Den totala handeln med Norge är emellertid större än vad både export- och importsiffrorna för varor visar. Till detta kommer gränshandeln som årligen bedöms uppgå till omkring 15 miljarder svenska kronor. En arbetsgrupp med representanter från respektive regeringskansli träffades i september i Oslo för att diskutera gränshinder och handelshinder.

Försvarssamarbetet mellan Sverige och Norge har stärkts. Pågående verksamhet innefattar bland annat säkerhetspolitiska diskussioner liksom erfarenhetsutbyte, om till exempel totalförsvar och personalförsörjning.

Regeringen fortsatte stödja norsk-svenska projekt med medel för nordiskt samarbete. Stöd gavs bland annat till Voksenåsen vars programverksamhet syftar till att främja det svensk-norska samarbetet och öka kunskaperna om ländernas samhällsliv, språk och kultur. Kurs- och konferensanläggningen Voksenåsen är Norges nationalgåva till Sverige som tack för den humanitära hjälpen under andra världskriget.

6.3 Danmark

De mycket goda förbindelserna mellan Sverige och Danmark kännetecknas av vår gemensamma historia, den geografiska närheten och det omfattande handelsutbytet. Efter det danska Folketingsvalet den 5 juni 2019 intensifierades besöksutbytet på regeringsnivå mellan Sverige och Danmark under hösten. Danmarks statsminister Mette Frederiksen, utrikesminister Jeppe Kofod, försvarsminister Trine Bramsen och biståndsminister Rasmus Prehn besökte Stockholm för möten med sina svenska kollegor. Utrikesminister Ann Linde, EU-minister Hans

Dahlgren, landsbygdsminister Jennie Nilsson och socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi besökte under hösten Köpenhamn för möten med sina danska motparter. Den 16–18 september 2019 besökte Kronprinsessparet Danmark, tillsammans med en företagsdelegation med drygt 20 företag. Fokus låg på främjande av grön omställning, infrastruktur och välfärdsteknologi. Från regeringens sida deltog socialminister Lena Hallengren.

Den integrationsprocess som har vuxit fram i Öresundsregionen sedan Öresundsbron öppnande år 2000 är fortsatt mycket viktig för de svensk-danska förbindelserna. År 2020 uppmärksammas Öresundsbrons 20-årsjubileum. Arbetet med att undanröja gränshinder inom regionen fortsatte under året i samarbete med regionala och nationella aktörer. Regeringen fattade under året nya beslut om gränskontroll vid inre gränser som gäller till och med den 11 maj 2020. Den 12 november återinförde Danmark gränskontroller vid den inre gränsen mot Sverige.

6.4 Island

Förbindelserna mellan Sverige och Island är mycket goda.

Under 2019 präglades det politiska utbytet av det isländska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet och landets samordningsansvar för de nordiska och nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena. Totalt besökte 14 svenska ministrar Island under året och i samband med möten i nordiskt format förekom det ofta möten mellan svenska och isländska företrädare, till exempel mellan statsministrarna den 19 augusti.

HKH Kronprinsessan besökte Island 10–11 oktober för att delta i den isländska Arktiskonferensen Arctic Circle.

Det isländska Alltingets talman Steingrímur J. Sigfússon med delegation besökte Sverige 14–16 maj.

7 Nordområdessamarbetet

7.1 Arktis

En stor del av de nordiska land- och havsområdena ligger i den arktiska regionen och Arktis är en viktig komponent i de nordiska ländernas nära samarbete. De nordiska ländernas politiska företrädare möts regelbundet och diskuterar ofta frågor som rör Arktis, inklusive utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter samt klimat och miljö. En sådan diskussion ägde rum i samband med Nordiska rådets session i Stockholm i oktober. I anslutning genomfördes också en nordisk paneldiskussion om Arktis på ministernivå på Nordiska museet i Stockholm.

Nordiska ministerrådets samarbetsprogram Partnerskap för Arktis utgör ramen för projekten och aktiviteterna i Arktis. Det fyraåriga arktiska samarbetsprogrammet (2018–2021) har ett övergripande

hållbarhetsperspektiv baserat på Agenda 2030 med fyra huvudteman (people, planet, prosperity och partnership). Under 2019 omslöt programmet totalt ca 9 miljoner danska kronor, inklusive de politiskt prioriterade projekten. Även inom andra delar av samarbetet inom Nordiska ministerrådet pågår projekt med arktiskt fokus – särskilt inom ramen för miljö- och klimatsektorn, men även vad gäller hållbar turism.

Det parlamentariska samarbetet inom Nordiska rådet om Arktis och Barentsregionen sker bland annat genom den permanenta arktiska parlamentarikerkommittén (SCPAR) som vartannat år arrangerar arktiska parlamentarikerkonferenser. 2019 var ett mellanår utan arktiska parlamentarikerkonferenser, men ett SCPAR-kommittémöte hölls i Murmansk i mars.

Arktiska rådets arbete under 2019 präglades av utrikesministermötet i Rovaniemi i maj. För första gången sedan rådets tillkomst kunde man inte enas om en gemensam ministerdeklaration, främst på grund av oenighet om behovet av referenser till klimatutvecklingen i regionen. Ministrarna kunde dock anta en rapport med bland annat arbetsplaner för rådets arbetsgrupper inför nästa tvåårsperiod samt mandat för nya politiskt prioriterade projekt. Exempel på viktiga aktiviteter för svensk del är lanseringen av ett projekt om marin nedskräpning och ett annat om våtmarker och biologisk mångfald. I samband med utrikesministermötet lämnade Finland över ordförandeskapet till Island för perioden 2019–2021.

Under året belystes vikten av en aktiv EU-roll i Arktisfrågor ytterligare i olika sammanhang, bland annat i samband med att EU och Sverige gemensamt var värd för högnivåkonferensen EU Arctic Forum i Umeå i oktober. Konferensen samlade regeringsföreträdare, lokala och regionala myndigheter, urfolksrepresentanter, experter och andra intressenter från ett 30-tal länder. Programmet fokuserade på frågor som internationell samverkan i Arktis, klimatförändringar, miljöpåverkan och hållbar ekonomisk utveckling i regionen. En särskild urfolksdialog riktade uppmärksamhet på urfolkens traditionella kunskaper och bidrag till utvecklingen i Arktis.

Vid ministerrådets möte i december antog EU:s utrikesministrar rådslutsatser som tar fasta på vikten av ett fortsatt starkt EU-engagemang för Arktis och förespråkar en uppdatering av det gemensamma meddelandet om en integrerad EU-politik för Arktis från 2016.

Arbetet med att ta fram en förnyad svensk strategi för den arktiska regionen påbörjades under slutet av året och kommer att färdigställas under första halvåret 2020. Det sker mot bakgrund av ett Arktis i snabb förändring. Viktiga drivkrafter för denna utveckling är den globala uppvärmningen och det ökande geopolitiska intresset, vilket får implikationer för miljö och klimat, ekonomisk aktivitet, levnadsvillkor och den säkerhetspolitiska miljön i regionen. Övriga nordiska länder står också i begrepp att ta fram förnyade Arktisstrategier.

7.2 Barents

I Barentsrådet ingår Norge, Sverige, Finland, Ryssland, Island, Danmark och EU. Samarbetet bedrivs på både nationell och regional nivå. Ordförandeskapet är tvåårigt och roterar mellan de fyra förstnämnda länderna. Sveriges nationella ordförandeskap avslutades i oktober. Mellanfolkliga kontakter, inte minst mellan ungdomar, jämställdhet och hållbar utveckling, stod i centrum under ordförandeperioden. Resultat nåddes bland annat inom miljö och klimat, bioekonomi, turism, transport, krisberedskap, räddningstjänst och kultur.

Under 2019 hölls flera stora möten och evenemang i regionen, bland annat urfolkskongress och urfolkstoppmöte, transportministermöte, parlamentarikerkonferens, Barents Rescue och Barents Forest Forum. Genom ett framgångsrikt arbete under året minskade antalet särskilt förorenade områden i nordvästra Ryssland, reviderades den gemensamma transportplanen och antogs en deklaration om hållbara transporter. Förberedelser inleddes också inför miljöministermötet i Luleå 4–5 februari 2020.

Sveriges nationella ordförandeskap avslutades vid utrikesministermötet i Umeå den 3 oktober, då en framåtblickande deklaration antogs. Ungdomsrekommendationer välkomnades också, med syfte att lyfta ungdomsperspektivet inom samtliga samarbetsområden. Dagen innan hade Västerbotten övertagit det regionala ordförandeskapet, något som ger kontinuitet åt samarbetet och bidrar till att de kärnområden som varit i fokus för det nationella ordförandeskapet följs upp på ett betryggande sätt.

I november tog Sverige tillsammans med Karelen över ordförandeskapet i arbetsgruppen för hälsa och sociala frågor. Prioriterade områden är förbättrad hälsa, bättre förutsättningar för barn och ungdomars utveckling samt ökad tillgång till hälsovård i glesbygden.

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 2020

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Johansson, Baylan, Hallengren, Hultqvist, Andersson, Bolund, Damberg, Shekarabi, Eriksson, Linde, Ekström, Eneroth, Nilsson, Ernkrans, Lindhagen, Lind, Hallberg, Nordmark, Micko

Föredragande: statsrådet Hallberg

Regeringen beslutar skrivelse Nordiskt samarbete 2019